

“EU Víz Keretirányelv” fórum jegyzőkönyve 2005. május 23. 16.00 óra

helyszín: Vilcsek Gyula Általános Iskola Kismaros

szervező: Mátyásfa Környezetvédő Egyesület

Jelenlévők: Dr. Ijjas István professzor BME
Szabó Gábor újságíró HVG
Poldauf Gábor polgármester Kismaros
Lászlófi Károly képviselő TEF Kismaros
Schmidt Józsefné polgármester Berkenye
Bágyoni-Szabó György polgármester Szokolya
Sághy Melinda Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi
Felügyelőség
Tóth Balázs DINPI
Óvári László Gödöllő – Vác Térségi VgT.
Balogh Judit Kék Forrás KTE
Tatár Sándor Tavirózsa KTE
Dukay Igor Mátyásfa KE, RENATUR
Néder Katalin Mátyásfa KE

1. Szabó Gábor megnyitja a fórumot

2. Dukay Igor bemutatja a Mátyásfa Környezetvédő Egyesületet

3. “Patak völgy a Börzsöny kapujában” c. kisfilm bemutatása

4. Ijjas professzor előadása

A Víz Keretirányelv (VKI) – s vele együtt a *megelőzés elve* – 2000. december 22-én lépett életbe. Célja: 2015-ig jó állapotba hozni minden felszíni és felszín alatti vizet. Magyarországon 2009 végéig 17 vízgyűjtőre készül majd ún. vízgyűjtő gazdálkodási terv, aminek eredménye azoknak az ún. intézkedési programoknak (tevékenységeknek) a meghatározása lesz, amelyek végrehajtásával 2015-ig jó állapotba lehet hozni a vizeket. A nemzetközi vízgyűjtőkre – így például a Duna vízgyűjtőjére is – az EU tagállamok közösen dolgozzák ki ezeket a terveket és igyekeznek rávenni a vízgyűjtőn osztozó nem EU tagállamokat is, hogy vegyenek részt a közös tervezésben. Az EU Víz Keretirányelvében előírt célkitűzések eléréséhez új monitoringra, a vizek állapotának értékeléséhez egységes illetve összemérhető eredményeket adó módszerekre és állapotjelzőkre van szükség. A kulcsfontosságú kérdés a vizek ökológiai állapotának megfigyelése. A Víz Keretirányelv minden olyan emberi tevékenységre vonatkozik, amely a vizek ökológiai állapotát jelentős mértékben, kedvezőtlenül befolyásolja. Ezeknek az emberi tevékenységeknek a vizek állapotát rontó hatásait kívánja csökkenteni illetve megszüntetni. A Víz Keretirányelv a környezeti célkitűzéseket és az elérésüket biztosító intézkedések megtervezését és végrehajtását teszi kötelezővé. A társadalom vízzel kapcsolatos gazdasági és szociális célkitűzéseinek a teljesítését fontosnak tartja, de a célok megfogalmazásával és az elérésüket biztosító intézkedések megtervezésével nem foglalkozik. Ez a Víz Keretirányelvnek nem a feladata.

A Víz Keretirányelvben előírt feladatok végrehajtásában Magyarország viszonylag jól áll. Az eddig elvégzett feladatokról szóló kötelező jelentéseket időben leadtuk. A jelentéseknek tartalmának értékelését azonban az Európai Bizottság szakértői még csak most végzik. Reméljük, hogy a jelentések tartalma is megfelel majd az EU átlagnak vagy meghaladja azt. Az eddig elkészített legfontosabb jelentések az európai vizeket érő terhelésekről és ezeknek a vizek állapotára gyakorolt hatásairól készültek (a jelentéseket 2004. december 22-ig kellett elkészíteni és 2005. március 22-ig kellett

Mátyásfa Környezetvédő Egyesület

Cím: 2623 Kismaros, Móricz Zs. u. 5.

E-mail: vevatab@enternet.hu

Tel.: 27/383-260

Honlap: matyasfa.uw.hu

benyújtani az Európai Bizottságnak). Az emberi tevékenységek hatásainak elemzése elsősorban a múltban végzett tevékenységek által okozott környezeti károkat vizsgálta.

A jó ökológiai állapot a természet-közeli állapot. Ezt azonban nagyon nehéz EU szinten összemérhető formában meghatározni. Jelenleg nagyon intenzív munka folyik az EU-ban a vizek állapotának osztálybasorolását biztosító módszerekről történő közmegegyezés érdekében.

A VKI előírásait 2000 óta elvileg minden a vizek állapotát befolyásoló emberi tevékenység esetén érvényesíteni kell és a tervekben ki kell mutatni, hogy a tervezett tevékenységek nem veszélyeztetik a vizek jó állapotának megőrzését illetve annak elérését 2015-ig. A jó ökológiai állapotot célzó tervek első változatainak 2008 végéig el kell készülniük. Ezután fél évet kell biztosítani a Keretirányelv előírásainak megfelelően a tervek társadalmi vitájára és a társadalmi észrevételek figyelembevételével 2009 végéig kell kijavítani és jóváhagyatni a terveket. A tervekben meghatározott intézkedési programokat legkésőbb 2012 végéig meg kell valósítani, illetve műköedésbe kell hozni.

A Víz Keretirányelv elősegíti majd a Morgó patak jó állapotának megőrzését, illetve ahol a patak állapota nem megfelelő, a jó állapotba hozását. Ez személyesen is érint, mert 40 éve járok a műegyetemi hallgatókkal a Morgó-patakra mérési gyakorlatokat végezni és azóta csodálója vagyok a vízgyűjtő szépségeinek, az élővilág gazdagságának és változatosságának.

5. Hozzászólások

Szabó Gábor: A patakkal kapcsolatos igények mentén át adja a szót a Polgármestereknek.

Schmidt Józsefné: Berkenyéről jöttem, patakunkra két oldaltározó készült az ültetvények vízellátására. A patak nincs rendezve, emiatt az elmúlt 15 évben Szokolya felé kétszer elmossa a vasutat. A filmhez, a revitalizációhoz: a patak kismarosi szakaszát kővel szeretnék kiburkolni, árvíz esetén hogyan marad ott a kő? Fenntartásaim vannak ezzel kapcsolatban.

Bágyoni-Szabó György: Az EU Víz Keretirányelv jó ötlet, de csak globálisan lehet kezelni, például a Kiotói Egyezményt sem írta alá mindenki, így mi is hiába küszködünk, hiába költünk rá pénzt. Megnyugtató lenne, ha a patakmeder rendezve lenne. A szennyvízcsatorna kiépítése is a patak vízminőségét javítja. A Gödöllő-Vác Térségi Vízgazdálkodási Társulattal közösen egy víztározóban is gondolkodunk. A Kismarosi Önkormányzattal is együttműködve mindenféle természetvédelmi kezdeményezést szívesen fogadok.

Poldauf Gábor: Jó, hogy létrejött ez a fórum. Köszönöm hogy eljöttek. A revitalizációs tervvel kapcsolatban már volt ilyen, ahová a lakosok is eljöhetnek. A fórum után többen megkerestek: volt, aki üdvözölte a tervet és volt, aki idiótának tartotta azt, aki ezt kitalálta. Ez bizonyítja, hogy mindenki másképp látja. Én sem értek hozzá, ezért tartom fontosnak, hogy ez egy szakmai koncepció legyen és az érintett szakemberek tárgyaljanak ez ügyben. A természet-közeli állapot jó ügy, a Morgó-patak referencia is lehet. Gyermekkoromban még ittam belőle. A csatornázás óriási eredmény, következő lépés, hogy az emberek rá is kössenek.

Fontos, hogy egy valóban engedélyes terv készüljön el. A kérdés, hogy megépítsük a patakot vagy így hagyjuk, ez a körülményektől függ. A cél: a faluban mindenki jól érezze magát, a halak is. Ha ehhez vissza kell venni az emberektől területet, azt mi végrehajtjuk. Elsősorban megegyezésre van szükség, és a Duna-torkolattól Királyrértig legyen meg a terv. A településnek nincs pénze, így csak álmodozni lehet. Az EU viszont valószínűleg fog erre áldozni.

Óvári László: A Mátyásfa Környezetvédő Egyesület az egyetlen civil, aki patakos fórumokra elhív. A vízrendezés szó kezd degradálódni, pedig mi voltunk az elsők, akik a Víz Keretirányelvről tudtunk.

Mátyásfa Környezetvédő Egyesület

Cím: 2623 Kismaros, Móricz Zs. u. 5.

E-mail: vevatab@enternet.hu

Tel.: 27/383-260

Honlap: matyasfa.uw.hu

Legfontosabb része a vízminőség javítása. A pataknevek tekintetében állandó keveredés van, nekünk a Morgó Berkenyén folyik, itt Kismaroson pedig a Török-patak.

Amióta be lett adva a revitalizációs terv, mi továbbgondoltuk, és a teljes vízgyűjtőre szeretnénk a hatástanulmányt elkészíteni, de anyagi kereteink szűkösek. A vízrendezést ma már nem úgy gondoljuk, hanem ökológiai szemlélettel. De az épített környezetet is védeni kell. Egyeztettünk a Gödöllői Szent István Egyetem Tájrendezési Tanszékével, de a civilek segítségét kérném a forrásteremtésre.

A rendezetlen patak komoly károkat okoz. A köveket leviszi a víz. Kóspallagon már természet-közeli módon lett a meder rendezve. Kismaros csak akkor kaphat engedélyt, ha betárazzuk a patak vizét, a katasztrófák elkerülése miatt. Jó a terv, ezért támogatom.

Szabó Gábor: Mátrakeresztesen a patakot mesterséges mederbe terelték és beépítették a régi patakmedret. Árvíz idején a patak újra megtalálta régi medrét.

Tóth Balázs: Bár már a nemzeti park nem hatóság, mivel a terv védett fajt érint, ezért minket szakértőként bevonnak a véleményezésbe. A Morgó-patakban fenékjáró küllő és sujtásos kűsz, a Török-patakban Petényi-márna van. Az EU Víz Keretirányelv megkülönbözteti a tervezett és a már meglévő létesítményeket. Patakmeder esetében természetes, mesterséges (pl: öntözőcsatorna) és erőteljesen módosított különböztet meg. Ez utóbbinál emberi típusváltásról van szó. A Morgó-patakot végig természetes víztestnek veszik. A jó ökológiai potenciál, a lehető legjobb állapot elérése a cél.

A medermorfológia nagyon fontos. A természetes mederben a gázlók és a mélyebb részek váltják egymást, komplex dinamikus rendszer. Az EU Víz Keretirányelv szerint itt völgyzárógátas tározó nem valósulhat meg. Itt a Börzsönyben, tipikus hegyi patakokon én sem tartom jó megoldásnak. Egy átfolyó rendszerű oldaltöltéses tározó esetleges megoldás lehet, de a vízminőség szempontjából az is kérdéses. PHARE program keretében 400 mintavételi szakaszon mérik a víz minőségét, a Morgó- és a Török-patakon is van mérőpont. E vizsgálat eredményét meg kellene várni, majd a kompromisszumot keresni, mely például egy árvízi zöld tározó lehet.

Sághy Melinda (KDVKF): A természetes állapot megtartása és az emberi vagyont megmaradása is fontos. Én a természetvédelem érdekeit képviselem.

Szabó Gábor: Úgy tűnik kompromisszumra lehet jutni a tározók ügyében.

Dukay Igor: Az EU Víz Keretirányelve többet jelent, mint a vízminőség javítása – a medermorfológia legalább olyan fontos. A szabályozott szakaszokat "hagyományosan" nagyvízi, árvízi hozamokra tervezik, jellemzőjük a fordított trapézszelvény. Kismaroson is van lehetőség mederszélesítésre, ezt a revitalizációs terv is igazolta. Nem kívánjuk a házakat lebontani. Az árvizeknél keletkezett vízmennyiséggel egy határon túl (Q100) nem lehet tervezni. A tározók aszályos helyzetekben is visszatartják a vizet – ezzel jelzem a vízhozam és a jó ökológiai állapot közötti összefüggést is! Fontos megjegyezni, hogy mások a kül- és belterületi szakaszok lehetőségei. A lényeg az ökológiailag stabil önfenntartó meder kialakítása, melynél közép- és kisvízi mederre tervezünk.

Ijjas István: A Víz Keretirányelv szempontjából is nagyon fontosnak tartom ezt a rendezvényt, mert a Keretirányelv előírja, hogy a vizek jó állapotba hozásának folyamatába, a vizek állapotának értékelésébe és a vízgyűjtő gazdálkodási tervezésbe be kell vonni a társadalmat. A jó állapotba hozáshoz szükséges intézkedési programok végrehajtásától akkor lehet eltekinteni, ha a költségek aránytalanok az elérhető állapotjavuláshoz viszonyítva. Ezért a közzgazdászokat is be kell vonni a tervezésbe, hogy elvégezzék a költséghatákonyság-elemzéseket. A Víz Keretirányelv előírja azt is, hogy 2010-ig el kell érni azt, hogy a gazdasági és szociális vízgazdálkodási célok elérését biztosító

tevékenységek költségeit teljes, vagy minél nagyobb mértékben visszatérítsék azok, akik a tevékenységek hasznait élvezik.

A vízépítő mérnököknek új típusú hidraulikát kell tanulniuk. Az eddigi szabályos, burkolt medrek helyett, ahol csak lehet, szabálytalan, a jó ökológiai állapot feltételeinek jobban megfelelő medreket kell tervezniük és vizsgálniuk. Egyes esetekben a természetvédelem miatt csökkent a medrek árvízlevezető-képessége. Ilyenkor meg kell keresni azokat a megoldásokat, amelyek a megfelelő árvízi biztonság és az ökológiai feltételek teljesítését is lehetővé teszik. Fontos kérdés az, hogy a különböző EU-források mennyire használhatók fel a jó ökológiai állapot elérésének biztosításához.

A hazai szakemberek már kialakítottak néhány olyan fontos állásfoglalást, amelyek megadják, hogy milyen mértékű emberi beavatkozások rontják jelentős mértékben a vizek állapotát (pld. a közepes vízhozam változása, a vízszintek változása, a partok kiépítettsége stb). A közepes vízhozam 20 százalékos vagy ennél nagyobb csökkentése például már ebbe a kategóriába tartozik.

A Víz Keretirányelv végrehajtásában fontos szerepe van a társadalmi tanulásnak, ami azt jelenti, hogy a vízgyűjtők különböző érdekcsoportjainak képviselői összeülnek és közösen gondolkodnak a Keretirányelv végrehajtásának feltételeiről és módszereiről. Erre jó példa volt az FVM által a társulatoknak szervezett, kétéves dialógus a Keretirányelv végrehajtásáról a mezőgazdasági vízgazdálkodásban és a mostani rendezvény is fontos mozzanata lehet egy Morgó patakkal kapcsolatos társadalmi tanulási folyamatnak.

6. Záró mondatok

Szabó Gábor: Lehet-e kompromisszum?

Schmidt Józsefné: Az egész élet kompromisszumokról szól.

Bágyoni-Szabó György: Csak közös munkával tudom elképzelni, természetvédők bevonásával. Számomra elsődleges az árvízvédelem és a vagyonvédelem.

Poldauf Gábor: Legyen oldaltározó, ha ez a megoldás. Legyenek kanyarulatok, az ingatlantulajdonosoktól visszaszerezzük az elkerített területet, ha kell.

Balogh Judit: Nincsenek ellentétek, csak figyelniük kell egymásra. Fontos ehhez, hogy megtanuljuk egymás nyelvét. A vízminőség-kezelés lokális probléma. A EU a természet-közelséget támogatja. Vízgyűjtőben kell gondolkodni.

Lászlófi Károly: Míg a tervek megszületnek, lehet-e köztes megoldást találni, hogy fel tudjunk valamit mutatni. Például faültetéssel.